

ТЕЗЕ
БУГАРСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ ЗА ДИЈАЛОГ
СА СТАРОКАТОЛИЧКОМ ЦРКВОМ*

У прошлости су чињени извесни покушаји зближења и поновног сједињења Православне и Старокатоличке цркве. Постојећа разилажења била су разматрана на неколико конференција. Нека су од ових разилажења била на задовољавајући начин прецизирана, док друга још увек захтевају да буду подвргнута дискусији.

На последњој конференцији у Бону, године 1931, у кратком року, од два дана, била су разматрана спорна питања, која раздавају обе Цркве. Била је постигнута сагласност по следећим питањима:

1) Признавање Светог писма (уз спровођење разлике између канонских и девтероканонских књига) и Св. предања, као извора Божанског откривења.

2) Признавање VII васељенског сабора, као и помесних сабора, који су били од њега признати.

3) Признавање Никео-Цариградског Символа вере, без римо-католичког додатка — „филиокве“

4) Признавање 7 тајни.

5) Признавање посредовања светитеља и Пресвете Богородице; поштовање светих моштију и светих икона; молитве за умрле и др.

По питању апостолског пријемства и валидности старокатоличке хијерархије било је исказано мишљење, да се њено признање налази у компетенцији васељенског сабора.

Неки старокатолици се позивају на поменућу конференцију и сматрају, да су између њих и православних сва питања расчишћена. У ствари, пак, у Бону није била постигнута сагласност чак ни по најважнијим питањима: — еклесиологије, св. евхаристије и неким другим. Уз то, православни на Бонској конференцији нису били у потпуности заступљени, — на њој нису узели учешћа ни Руска, ни Бугарска православна црква. Због тога, на овој Свеправославној конференцији потребно је да се поново размотре сва она питања, о којима се тврди, да је по њима, на Бонској конференцији 1931. године, постигнута сагласност. То је апсолутно неопходно ради формирања једне (заједничке) општеправославне тачке гледишта по овим питањима. Затим, треба размотрити следећа питања, која су остала нерешена:

*) Превео с руског Борђе Свничов.

1) *Еклезиологија*. Исус Христос је основао једину Цркву. — Снагом Христовог обећања (Матеј 16—18) она постоји и егзистираће све до краја векова, без обзира на појаву јереси, подела и отпадничтва. — Ова је Црква Православна, јер у току векова она је у потпуности остала верна истинском Христовом учењу и никада није ништа одбацила или шта додала вери древне, недељиве Цркве. Овај став деле многи познати старокатолици, англиканци чак и протестанти.

Према православном учењу, *Света Црква* је институција, од Бога установљена, на челу које, невидљиво, стоји Сам Господ Исус Христос; — *друштво људи*, који исповедају једину православну веру, које међусобно сједињује благодат, која се добија кроз свете тајне, (друштво људи), којим управља „богослужбена“ хијерархија, од Бога постављена, која води душе верника ка вечном спасењу.

Код старокатолика не постоји јединствен појам Цркве. Неки од њих, под утицајем протестанства, сматрају је *невидљивом*, зато што, по њиховом мишљењу, она укључује у себе само оне који су оправдани, и који имају удела у унутрашњем општењу кроз веру, наду и љубав. Старокатолици сматрају, да ни једна од хришћанских вера не може да има претензију на изузетно право поседовања блаженства. Отуда се изводи закључак, да ни једна Црква не може да служи као идеал за друге Цркве. (Ширмер у свом уџбенику веронауке. У истом смислу говори проф. Рудолф Кејсен).

Упоредно с овим схватањем, други, пак, старокатолички богослови, признају Православну цркву као Васељенску (Утрехтска конференција 1922. год.), сматрају је чуварем вероучења недељиве Цркве и апостолског уређења (еп. Едвард Херцог, еп. Урс Кури).

Услед оваквог разилажења у схватању *еклезиологије*, једног од најглавнијих догматских питања, треба *установити* — којег, од ових (поменутих) схватања, званично се придржавају *старокатолици*. Ради тога, још пре почетка дијалога, неопходно је, да их замолимо, да прецизирају свој став по питању еклезиологије.

2) *Св. Евхаристија*. Старокатоличко учење о св. евхаристији, које је изложено у 6-ој тачки Утрехтске декларације, сувише је уопштено и непотпуно. Тамо се не подвлачи основна догматска и сакраментална суштина св. евхаристије као тајанствене *transsubstantiatio* („пресушчественија“) хлеба и вина у Тело и Крв Христову, и као *жртве* благодарности, слављења и умилостивљења, а такође, и то, да св. дарови, који су већ једном транссубстанционирани („пресушчествлени“), задржавају значај Тела и Крви Христове, не само у акту причешћивања, већ и после њега и независно од њега.

У дијалогу са старокатолицима, који предстоји, неопходно је да се од њих затражи, да они допуне и да до краја разјасне своје учење о св. евхаристији с тим, да они прихвате 17-ти став „Исповеданија Источних патријараха“ из године 1672, у којем је изложено православно схватање св. евхаристије. На тај начин старокатолици ће се прикључити православном учењу, — да се у св. евхаристији врши *transsubstantiatio* („пресушчествление“), *претварање* хлеба и вина у тело и крв Христову, и изразити много одређеније *жртвени карактер* св. евхаристије, као жртве духовне, благодарне, мирне, слављења и умилостивљења, која се реално и мистички означаје и чини увек са-

вршеном саму Христову жртву искупљења, не понављајући је ни историјски ни фактички, већ чинећи је адекватном са њом у мистичком и сотериолошком смислу. Све ово на крају, ће јасно изразити, да ехаристички дарови, који су већ једном посвећени, остају (као) тело и крв Христова, независно од акта причешћивања. Овај статус, на одговарајући начин, треба да буде одражен како у старокатоличким катихизисима, тако и у молитвама старокатоличке литургије.

За разлику од римо-католичке литургије, која нема епиклезиса, старокатоличка садржи, укратко изражен *епиклезис*. — Тиме се она приближава православној литургији. Требало би постићи то, да епиклезису у старокатоличкој литургији буде додато више прецизности и одрећености у односу на призивања и деловања Светог Духа над светим ехаристичким даровима који се приносе у том смислу, да би Свети Дух претворио хлеб у истинско тело Господа Исуса Христа, а вино — у истинску његову крв. Тада, по принципу црквене економије, могло би се рећи и сагласити (са тим), да епиклезис у старокатоличкој литургији заузме место испред „речи установљења“ које, у старокатоличкој литургији, стоје у вези са епиклезисом.

Код старокатолика, у току једног дана, на истом олтару, исти свештених може да служи више од једне литургије. Оваква пракса, која не одговара православном обичају, требало би да буде прекинута (види: „Поучителное руководство — Известие учительное“).

Слично римо-католицима, на светој литургији, старокатолици употребљавају опресноки и допуштају, такође, и употребу белог вина. Што се тога тиче, то и овде треба спровести унифицирање са православном праксом.

Уздржавање од узимања хране пред Свету причест старокатолици не сматрају за нешто безусловно неопходно. — Потребно се одрећи и ове праксе, зато што 29-то правило Трулског сабора налаже — да само онај свештеник, који пре тога није окусио хране може служити свету литургију.

Читање молитава пре причешћа и исповести због збуњене савести, које старокатолици не сматрају као неопходне, православна страна треба да брани као обавезне.

Причест деце не спада у праксу Старокатоличке цркве. Такође, и у датом случају, ради унифицирања праксе, — треба да буде изложена православна традиција, која се заснива на Јеванђељу.

3) *Св. Крштење*. Свето крштење, које старокатолици врше поливањем, према 50 Апостолском правилу, мора да се обавља путем трократног погружавања.

4) *Св. Миропомазање*, које се код старокатолика сматра неком епископском прерогативом, треба да врше (такође) и свештеници, при томе, оно мора да се обавља непосредно после св. крштења онако, како нам то налаже само Свето писмо (Дела Ап. 8, 12—17). Није тачно ни мишљење, које се наводи у неким старокатоличким катихизисима, да миропомазање, као да није неопходно за спасење онога који се крштава.

5) Старокатолици се не обраћају често светој тајни исповести (покајања). Према њиховом мишљењу, тајна исповест пред духовником је неопходна само у случају тешких смртних грехова који, као да

могу бити опроштени свега један пут у току живота. Против такве поставке, треба навести Спаситељеву заповест, да опраштати грехе треба, не један пут, већ до „седамдесет пута седам“ (Мат. 18, 22. упореди Лк. 17, 4).

6) *Старокатолици допуштају ступање у брак и после рукоположења.* Они се базирају, вероватно, на 10. правилу Анкирског помесног сабора. Међутим, ово правило се односило само на ђаконе и то условно. Црква га је укинула 6-им правилом VI-ог васељенског сабора. Неокесаријски сабор, својим I-им правилом доноси одлуку о лишењу чина оних свештеника, који ступају у брак после рукоположења. Ове праксе, у сва времена, Св. православна црква се строго придржавала. Према 26-ом Апостолском правилу, брак је био дозвољен само чтецима и певачима, али никада није био дозвољаван рукоположеним свештеницима.

Свети апостол Павле забрањује ступање у други брак удовицама, које су се посветиле Богу (I Тим. 5, 11—12) и ако оне, пак, нису припадале клиру. Тим пре, клирицима, који су себе потпуно посветили служењу Богу, он не би допустио брак после њиховог рукоположења.

Као кршење 12-ог правила VI васељенског сабора, који налаже свештеницима, који су у браку, да прекину да живе са својим женама чим би добили епископску хиротонију, старо-католици допуштају својим епископима ступање у брак. Уколико су старо-католици признали свих седам васељенских сабора и, уколико искрено желе да ступе у јединство са Светом православном црквом, они, свакако, треба, не само на речима, већ и на делу, да покажу да се стриктно држе свију њихових одлука. Право промене ма којег било дела канона припада једино васељенском сабору.

7) У вези *постова*, које старокатолици не држе, требало би да им се предложи да усвоје православну праксу. Ако би то на почетку било немогуће, онда требало би, да се од њих захтева, да држе пост, макар петком и у току св. четрдесетнице, како то предвиђа устав старокатолика, и чега се они, нажалост, не придржавају. Овај минимум поста може да се допусти на основу принципа црквене економије.

*
* * *

Старокатоличка Црква, као таква, се издвојила пре 95 година. Испочетка се она стриктно базирала на вековним католичким позицијама, али, мало по мало, је потпала под протестантски утицај, како у смислу вероучења, тако и у својој пракси. Затим, она је ступила у ехаристичко општење са Англиканском црквом (2. VII 1931. г.), са којом она има извесне догматске разлике (на пример, по питању Св. предања, које англиканци не признају (ст. 6), по питању првородног греха и стања човека после грехопада, где они подпадају под јак протестантски утицај (ст. 9—10); по питању св. ехаристије, коју англиканци схватају у протестантско-субјективистичком духу (ст. 23 и др.).

Англиканци, пак, са своје стране воде преговоре о уједињењу са методистима, који немају богословско учење о епископату, а њихово схватање свете ехаристије носи симболички карактер. Ове околности

сти престављају озбиљне потешкоће у преговорима о зближењу између православних и старокатолика.

Скреће на себе пажњу она олакост са којом старокатолици ступају у евхаристичко општење са осталим црквама и хришћанским општинама. На њиховом задњем конгресу у Бечу, који је трајао од 22. до 26. септембра 1965. године, Утрехтски архиепископ Ринкел иступио је са важним саопштењем о томе, да је на конференцији старокатоличких епископа, која је одржана 22. септембра, склопљен уговор (конкордат) са епископима независне Филипинске цркве и са реформиранима, Шпанском и Лузитанском (Португалском) црквом о установљењу пуног литургијског општења између ових цркава и старо-католичке Утрехтске уније на основу узајамног признања њиховог васељенског карактера, независности и јединства у важним питањима вере, при томе свака црква задржава свој специфичан „вероучителни“ црквени поредак. Али, заједно с овим је познато, да су ове цркве у самом својем корену отпале од древног црквеног вероучења. Шпанска и Португалска црква потпадају под јак протестантски утицај. У њиховој догматици и у литургијском животу скоро нема места поштовању Мајке Божије. А у Филипинској цркви јако су се рашириле идеје унитаризма, т. ј. непризнавања догмата о Св. Тројици.

Све ово захтева особиту будност и објективност у предстојећим преговорима са Старокатоличком црквом, зато што са православног становишта евхаристичко општење није дозвољено без претходног достигнућа пуног јединства у вери.

Света православна црква је одувек љубоморно чувала чистоту вере. Уније, које су биле склопљене у прошлости, без неких нарочитих одступања од вероучења, и оне су биле осуђене на пропаст због јаког противљења верујућег православног народа, који високо цени своју православну веру.

Ову историјску истину је неопходно имати у виду у предстојећем дијалогу. Јединство са старокатолицима је могуће једино уз потпуну јединственост у вероучењу. Ради остварења тог јединства у вери, требало би да старокатолици прекину општење са свима вероучењима, која мисле другачије и да се као очишћени улију у чисти извор Православља.

Ово се односи и на дијалоге са свим осталим вероисповедањима.